

Průběh závěrečné zkoušky kurzu celoživotního vzdělávání Studium v oblasti pedagogických věd k získání kvalifikace učitele

Klíčovou částí závěrečné zkoušky bude výstup na některé z předepsaných témat. Student předvede, jak by dané téma vyučoval na typu školy, který si sám zvolí. Součástí výstupu musí být experiment (demonstrační, frontální...). Student si k výstupu může přinést vlastní přípravy, poznámky, popř. i svoje vlastní pomůcky (pomůcky jsou ale samozřejmě na místě k dispozici). Při přípravě výstupu může student použít i učebnice – ty jsou při přípravě k dispozici.

Na výstup, jehož délka by měla být asi 20 minut, navazuje jeho didaktický rozbor.

Předpokládá se také, že uchazeč má příslušný fyzikální nadhled nad tématem, což si komise může ověřit.

Přímo na situaci navozenou výstupem může navázat otázka z pedagogiky, popř. psychologie. Lze ale očekávat, že tyto dvě otázky dostane student samostatně.

K přípravě výstupu dostane student 45 minut, na přípravu odpovědí na otázky z pedagogiky a psychologie, pokud budou zadány zvlášť, je k dispozici 30 minut.

Zkoušce předchází obhajoba závěrečné práce.

Požadavky znalostí k závěrečné zkoušce kurzu celoživotního vzdělávání Studium v oblasti pedagogických věd k získání kvalifikace učitele

Při zkoušce student prokáže znalost základních pedagogických a psychologických pojmů a dovednost používat je v odpovídajících souvislostech. Dokáže analyzovat konkrétní pedagogické situace, identifikovat v nich obsažené problémy, zaujmout k nim vlastní stanovisko a zdůvodnit je v kontextu jiných možných řešení. Prokáže schopnost integrovat poznatky z psychologie osobnosti, vývojové psychologie, pedagogické psychologie, sociální psychologie a školní psychologie. Je schopen aplikovat poznatky z pedagogiky a psychologie na daný problém. Při rozpravě nad konkrétními pedagogickými situacemi bude schopen hlouběji analyzovat a vyhodnotit jevy edukační reality a prokáže tak připravenost k převzetí role učitele. Prokáže rovněž, na základě předložené studijní literatury, připravenost k samostatnému dalšímu vzdělávání v oblasti pedagogiky a psychologie. Specifikace otázek, problémů a situací bude odpovídat stupni školy, pro který je student připravován. Zkouška se koná ústní formou.

Témata z oblasti pedagogiky

1. Cíle vzdělávání a výchovy

Cíle vzdělávání a výchovy, jejich hierarchizace a taxonomie. Znalosti, dovednosti, kompetence, gramotnosti jako cílové kategorie a možnosti jejich ověřování. Bloomova taxonomie

kognitivních cílů. Cíle v činnosti učitele a žáků, plánování výuky. Cíle v aktuálních kurikulárních dokumentech v ČR.

2. Obsah vzdělávání

Kultura, věda, technika, umění jako zdroj vzdělávacích obsahů. Didaktická transformace a její úrovně. Obsah vzdělávání, kurikulum, učivo. Materiální a formální vzdělávání, všeobecné a odborné vzdělávání. Snahy o modernizaci vzdělávacích obsahů: strukturalismus, exemplární přístup, základní učivo. Integrace předmětů, integrace přírodovědného vzdělávání, mezipředmětové vztahy. Základní školské dokumenty vymezující obsah vzdělávání. Učební plán, učební osnovy, rámcové vzdělávací programy, školní vzdělávací programy, katalogy požadavků ke společné části maturitní zkoušky. Učebnice, metodické příručky, další literatura pro žáky a učitele rozvíjející vzdělávací obsah a podporující práci učitele a žáka s ním.

3. Vyučovací metody a organizační formy

"Neuvědomělý" metodický přístup učitele: intuice a nápodoba. Vyučovací metody a organizační formy výuky a jejich rámcová klasifikace. Metody aktivizující žáka a jejich zavádění do výuky. Strategie řešení problémů, problémové vyučování, projektová výuka, kooperativní výuka, heuristická metoda, diskuse, týmové vyučování, případová metoda, inscenační metoda. Didaktické hry a soutěže. Konstruktivistický přístup. Zážiteková pedagogika. Vyučovací hodina, její typy a fáze. Frontální, skupinová a individuální výuka. Diferenciace a individualizace ve vyučování. Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich integrace do běžných tříd. Vliv nových technologií: distanční výuka, multimediální prostředky.

4. Hodnocení a evaluace ve vzdělávání

Hodnocení výsledků učení žáků učitelem, jeho cíle, funkce, typy a metody. Formativní hodnocení. Diagnostické a klasifikační metody. Didaktické testy. Mezinárodní výzkumy výsledků vzdělávání. Přijímací zkoušky na víceletá gymnázia a střední školy. Maturitní zkouška. Česká školní inspekce a její činnost. Autoevaluace škol. Kvalita a efektivita ve vzdělávání, kritéria a indikátory.

5. Učitel a jeho sociální role

Osobnost učitele, výukové styly. Role učitele v proměnách času, autorita. Sociální dovednosti učitele. Kompetence učitelů. Problémy začínajících učitelů. Učitel v sociální interakci se žáky a rodiči. Hodnocení a sebehodnocení učitele, podpora profesního růstu učitele. Příprava a další vzdělávání učitelů.

6. Vzdělávací soustava

Druhy a typy škol, vzdělávací soustava v ČR, školy a školská zařízení. Základní legislativní dokumenty. Mezinárodní klasifikace stupňů vzdělávání. Vzdělávací soustava ve vybrané zemi. Řízení škol a odpovědnost. Financování škol. Autonomie škol. Alternativní a inovativní školy - příklady a charakteristika. Domácí vzdělávání. Současné otázky stavu vývoje vzdělávací soustavy v ČR. Inkluzivní vzdělávání. Pedagogický výzkum

Témata z oblasti psychologie

1. Psychologie osobnosti učitele a učitelské profese

Analýza učiteléské profese - učiteléská profese a její nároky (klinická náročnost učitelství, nejistoty, ambivalence a dilemata učitelství, prestiž a obtížnost učiteléské profese). Posuny v žákovské populaci a jejich dopady na učiteléskou profesi. Subjektivní zodpovědnost za úspěchy a neúspěchy žáků. Autodiagnostika učitele - individuální pojetí učitelství, zjišťování vlastních specifík pedagogického působení.

2. Sociální aspekty vzdělávání. Socializace

Pojem a podstata socializace. Mechanismy socializace (sociální učení). Stávání se žákem. Rozdíly mezi rodinnou a školní socializací. Psychologické aspekty spolupráce s rodinou. Interakce učitel - žák (žáci). Sociální poznávání a hodnocení. Percepce žáka učitelem. Zákonitosti procesu připisování příčin po úspěchu a neúspěchu. Kauzální atribuce a školní výkon. Učitelova očekávání („sebenaplňující proroctví“). Vznik, funkce a změna postojů. Předsudky a stereotypy. Typizování žáků, preferenční postoje učitele, kategorizace učitelů žáky. Struktura a dynamika malé sociální skupiny. Psychologie školní třídy a možnosti intervence v práci se třídou. Činitelé ovlivňující stav a vývoj školní třídy. Sociometrie, metody zjišťování vztahů ve skupině (SORAD). Klima ve školní třídě a ve škole - pojem a základní dimenze (diagnostika třídního a školního klimatu).

3. Psychický vývoj

Periodizace lidského života, základní pojmy vývojové psychologie (vývoj, zrání, učení). Hlavní vývojové oblasti (tělesná, motorická, percepční, kognitivní, řečová a jazyková, osobnostní, sociální, morální). Vývoj v jednotlivých životních etapách: předškolní věk, mladší a starší školní věk, adolescence, dospělost a stáří. Hlavní vývojové koncepce (Erikson, Piaget, Vygotskij).

4. Motivace ve škole

Motivace učební činnosti (struktura žákovské motivace: výkonová motivace, poznávací motivace, sociální motivace, instrumentální motivace, odměny a tresty). Diagnostika žákovské motivace k učení. Krátkodobé i dlouhodobé strategie ovlivňování žákovské motivace. Žákovské zaujetí školní prací (úkol). Žák v širších biodromálních souvislostech. Vztah k budoucnosti jako činitel žákovské motivace. Volní procesy a jejich diagnostika. Postoje žáků ke škole a vyučovacím předmětům. Žákovská nemotivovanost a motivační vlivy převážně snižující školní výkon (strach a nuda ve škole, motivační konflikty). Překonávání motivačních krizí ve vztahu ke škole. Psychologická rizika a úskalí spojená s hodnocením. Školní úspěšnost - pojetí školní úspěšnosti (rozvoj potencialit žáka - facilitující a inhibující faktory).

5. Učení a poznávání

Učení ve školním kontextu: Učení a chyba - práce s chybou. Autoregulace učení - vzdělávací autoregulace (diagnostika a rozvoj). Strategie efektivního učení. Individuální zvláštnosti učení: Kognitivní styl, učební styl (žákovo pojetí učení, učební strategie, učební přístupy). Dětská interpretace světa - žákovo pojetí učiva. Pojem metakognice. Specifické poruchy učení - výskyt, nejčastější projevy, diagnostika, přístup učitele, náprava. Žáci se specifickými edukačními potřebami - žáci s potížemi při učení, žáci pracující pod a nad své schopnosti, nadaní žáci, žáci s poruchami chování.

6. Systém poradenských služeb ve školství

Odborné kompetence pracovníků v systému poradenských služeb ve školství: výchovní poradci, školní metodik prevence, odborník na reedukaci SPU, školní psycholog. Spolupráce s PPP, SPC,

SVP. Náročná životní situace. Stres a jeho zvládnutí. Copingové strategie. Krizová intervence. Lidský vztah jako součást profese. Syndrom vyhoření a jeho prevence. Žáci s poruchami chování. Šikana ve škole a její prevence.

Didaktická témata

Student didaktickým výstupem prokáže schopnost realizovat výuku zadaného tématu z níže uvedených. Součástí výstupu je typicky fyzikální experiment (demonstrační nebo žákovský). Student prokáže, že umí propojit fyzikální znalosti vysokoškolské úrovně s učivem střední, příp. základní školy, a to bez neadekvátního zkreslení. Dále provede strukturovanou sebereflexi vlastního výstupu a účastní se reflektivní diskuze k tomuto výstupu. Předmětem diskuze v rámci reflexe jsou cíle, formy a metody výuky fyziky, její obsah, strategie řešení fyzikálních úloh, didaktická funkce experimentů a kritické hledání alternativ k realizovanému výstupu.

1. Zákon zachování hybnosti
2. Rovnoměrně zrychlený přímočarý pohyb
3. Archimédův zákon pro kapaliny a plyny
4. Hydrostatická tlaková síla a hydrostatický tlak
5. Mechanické vlnění
6. Mechanické kmitání
7. Odraz a lom světla
8. Jednoduché optické přístroje (lupa, mikroskop, dalekohled)
9. Interference světla
10. Přenos tepla (vedením, prouděním, zářením)
11. Teplotní roztažnost (délková i objemová)
12. Elektrostatická indukce
13. Ohmův zákon
14. Magnetické pole vodiče a cívky s proudem
15. Elektromagnetická indukce
16. Transformátor
17. Polovodičová dioda a její použití
18. Bipolární tranzistor a jeho užití jako spínače nebo zesilovače
19. Obvod střídavého proudu s R, L, C